

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1. Να αποδώσετε με συντομία το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων:  
**ΠΑΟΥΕΡ, Κρητική Πολιτοφυλακή, Ελληνικό Τυπογραφείο Τραπεζούντας** **Μονάδες 12**

A2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα γράμματα της Στήλης Α' και δίπλα τον αριθμό της πρότασης από τη στήλη Β' που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

| Α              | Β                                                                                                       |
|----------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| α. Φεντερασιόν | 1. Εργατική συνμοσπονδία που συμπεριέλαβε κλαδικά και τοπικά σωματεία.                                  |
| β. Γ.Σ.Ε.Ε.    | 2. Αμερικάνικη εταιρεία που δραστηριοποιήθηκε για την υδροδότηση της Αθήνας                             |
| γ. ΟΥΛΕΝ       | 3. Ετερόκλητη μετριοπαθής παράταξη εξεχόντων πολιτικών, λογίων και αξιωματούχων.                        |
| δ. Εκλεκτικοί  | 4. Μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της Θεσσαλονίκης με πρωτεργάτες Εβραίους σοσιαλιστές.            |
| ε. Ναπαίοι     | 5. Παράταξη που απαρτίστηκε από διάφορες ομάδες με κοινό στόχο την αντίσταση στην πολιτική των πεδινών. |
|                | 6. Οι οπαδοί του ρωσικού κόμματος                                                                       |

**Μονάδες 10**

B1. Με ποιους τρόπους εκφράστηκε η μέριμνα για τους πρόσφυγες κατά την περίοδο 1917 – 1921;

**Μονάδες 13**

B2. Τι γνωρίζετε για την ανάπτυξη του διαμετακομιστικού εμπορίου στα παράλια του Ευξείνου Πόντου κατά το β' μισό του 19<sup>ου</sup> αιώνα;

**Μονάδες 15**

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

**ΘΕΜΑ Γ**

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των παρακάτω παραθεμάτων και τις γνώσεις σας από το σχολικό βιβλίο, να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- α. Ποια υπήρξε η δράση της ομάδας των «Ιαπώνων» και ποιοι λόγοι οδήγησαν στη διάλυσή της; (μονάδες 14)
- β. Κάτω από ποιες συνθήκες εκδηλώθηκε η λαϊκή δυσανεμία μετά την πτώχευση του 1893 και ποιες κοινωνικές ομάδες την εξέφρασαν; (μονάδες 16)

**ΠΗΓΗ 1**

Ονομάστηκαν «Ιάπωνες» από το Βλάση Γαβριηλίδη στην «Ακρόπολη», λόγω της κεραυνοβόλας επέμβασης τους σε όλα τα επίμαχα ζητήματα μέσα στη βουλή, γιατί η δράση τους θύμιζε την ταχύτητα και αποφασιστικότητα των Ιαπώνων κατά τον πρόσφατο τότε Ρωσοϊαπωνικό πόλεμο (σημ. 1904 στη Μαντζουρία).

Η ομάδα των «Ιαπώνων», παρά τη μαχητικότητα που την χαρακτήριζε, είχε βασικές αδυναμίες που οφείλονταν στην έλλειψη εσωτερικής συνοχής. Αυτοί που τη συγκροτούσαν, πέρα από ένα επίχρισμα αστικού φιλελευθερισμού, δεν είχαν ούτε κοινή ιδεολογική κατεύθυνση, ούτε πρόγραμμα συγκεκριμένης πολιτικής δράσης, ούτε ενότητα επιδιώξεων. Δεν αποτελούσαν, δηλαδή, κόμμα αρχόν, αλλά ο καθένας εργαζόταν για την προσωπική του ανάδειξη στο κοινοβούλιο, επιδιώκοντας σε ρητορικά πυροτεχνήματα και ετοιμάζοντας επιμελώς το έδαφος για την προσωπική του καριέρα. Έτσι η ομάδα έγινε αργότερα ευκολότατη λεία για τον κοτζαμπασισμό και διασπάστηκε με τη μέθοδο του προσεταιρισμού των μελών της. Και πραγματικά το 1908, ο Θεοτόκης ενοχλημένος σοβαρά από τη δράση των «Ιαπώνων» στη βουλή, κατόρθωσε να ρυμουλκήσει στο κόμμα του τον Δ. Γούναρη, τον οποίο και προσέλαβε ως υπουργό των Οικονομικών στην κυβέρνηση. Με την υπουργοποίηση του Γούναρη, η ομάδα των «Ιαπώνων» εξουδετερώθηκε σαν πολιτική δύναμη, και ο νεοφώτιστος θεοτοκικός, πρώην στυλοβάτης της, ζεύχτηκε, ύστερα από τριετή ανεξάρτητη δράση, στο άρμα του κοτζαμπασισμού, για να γίνει αργότερα ο αρχηγός των κομματιών υπολειμμάτων του, που συνενώθηκαν υπό τη σημαία του Λαϊκού κόμματος, που αντιπολιτεύθηκε σκληρά και βάνανυσα το έργο του Ελευθέρου Βενιζέλου.

*Τάσος Βουρνάς, Ιστορία της Νεότερης Σύγχρονης Ελλάδας, τόμος Α', σελ. 585 – 586*

**ΠΗΓΗ 2**

Η καθολική λαϊκή δυσφορία δεν αφήκε, όπως ήταν φυσικό, ανεπηρέαστους τους μεσαίους και κατώτερους αξιωματούχους του στρατεύματος, οι οποίοι, εκτός από το γεγονός ότι πιέζονταν από το αφόρητο ασφυκτικό κλίμα του κοινωνικού και πολιτικού αδιεξόδου που επικρατούσε στην Ελλάδα, είχαν και ιδιαίτερους λόγους δυσφορίας λόγω της άθλιας κατάστασης στο στράτευμα, όπου ομάδες συμφερόντων, υπό την ηγεσία του Διαδόχου (σημ. του Κωνσταντίνου), είχαν ενσπείρει βαθύτατη αναταραχή στις τάξεις του, διατηρώντας το σώμα σε διαρκή αναστάτωση και τα δημοκρατικά και αντιδυναστικά μεσαία και κατώτερα στελέχη του σε κατάσταση πλήρους απομόνωσης.

Οι πρώτες οργανωμένες κινήσεις των κατώτερων αξιωματικών για την αντιμετώπιση της έκρυθμης κατάστασης, άρχισαν να σημειώνονται το Μάιο του 1909 ...

Τάσος Βουρνάς, ο.π., σελ. 596

Μονάδες 30

#### ΘΕΜΑ Δ

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των παραθεμάτων και τις γνώσεις σας από το σχολικό βιβλίο, να παρουσιάσετε και να αιτιολογήσετε την αντίδραση του Ε. Βενιζέλου απέναντι στην απόφαση των Κρητών βουλευτών να μετάσχουν στις εργασίες του ελληνικού κοινοβουλίου.

Μονάδες 20

#### ΠΗΓΗ 1

Αντίδραση του Βενιζέλου στην απόφαση των Κρητών βουλευτών να μετάσχουν στις εργασίες του ελληνικού κοινοβουλίου. Μήνυμά του προς τον Ραγκαβή, κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά:

«Δεν επιτρέπεται να θυσιάσθούν τα κεκτημένα δια της σπουδής. Δεν είναι εντροπή δια την μικράν Κρήτην να μιμηθή μέγιστα έθνη και να υπομείνη. Ουδείς γνωρίζει τι εκπλήξεις θα προκύψουν εκ του ιταλοτουρκικού πολέμου. Οι Κρήτες λησμονούν ότι τίθενται αντιμετώποι όχι μόνον της Τουρκίας και των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και αυτού τούτου του ελευθέρου βασιλείου, του οποίου η κυβέρνησις δεν εννοεί να αποδεχθή το κρητικόν πραξικόπημα και να έλθη εις άκαιρον ρήξιν με την Τουρκίαν. Συντόνως και άνευ απωλείας μίας ημέρας ασχολουμένη με την στρατιωτικήν συγκρότησιν της χώρας, η κυβέρνησις αξιού όπως εις την γνώμην της προσαρμοσθή η γνώμη των πολιτικών αρχηγών της Κρήτης».

#### ΠΗΓΗ 2

Η συνείδηση της ανεπάρκειας των προϋποθέσεων, οι οποίες θα ήταν δυνατόν να επιτρέψουν την αποτελεσματική διεκδίκηση των εθνικών δικαιών στο στρατιωτικό ή το διπλωματικό πεδίο, ενίσχυσε τον Ελευθέριο Βενιζέλο στην απόφαση να καλλιεργήσει κλίμα υφέσεως στις σχέσεις με τους βαλκανικούς γείτονες και, ιδίως, την Τουρκία. Ο νέος Έλληνας πρωθυπουργός επιδίωκε, πράγματι, από το ένα μέρος να αποφύγει μια άκαιρη και ίσως μοιραία περιπέτεια, και από το άλλο να κερδίσει πολύτιμο χρόνο στην προσπάθεια για την ενίσχυση του ένοπλου δυναμικού της χώρας.

Κ. Σβολόπουλος, Ι.Ε.Ε., τ. ΙΔ', σ. 280

#### ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

#### ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

**A1. ΠΑΟΥΡ:** βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 53: «Την ίδια περίπου εποχή...και λεωφορεία.»

**Κρητική Πολιτοφυλακή:** Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 215: «Το οριστικό κείμενο...στην Κρήτη» και σελ. 216: «Το πιο σημαντικό...των μουσουλμάνων της νήσου».

**Ελληνικό Τυπογραφείο Τραπεζούντας:** Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 248: «Το ελληνικό τυπογραφείο...δημοκρατικό πολίτευμα.»

**A2. α. > 4, β. > 1, γ. > 2, δ. > 3, ε. > 6**

**B1.** Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 141-2: «Μολονότι η Ελλάδα...της προηγούμενης εγκατάστασης»

**B2.** Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 246-248: «Η κύρια πλουτοπαραγωγική ... αλλά και της Ευρώπης»

#### ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

#### ΘΕΜΑ Γ

**α.** Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ 86: «Το μοναδικό ... διαλύθηκε το 1908». Ο Βλάσης Γαβριηλίδης της εφημερίδας «Ακρόπολις» ονόμασε την ομάδα αυτή «Ιάπωνες» για τη μαχητικότητά τους και με το όνομα αυτό έμειναν στην πολιτική ιστορία. Η ομάδα αν και ήταν εξαιρετικά μαχητική είχε και σημαντικές αδυναμίες που οφείλονταν στην έλλειψη εσωτερικής συνοχής. Αυτό συνέβαινε γιατί αυτοί που τη συγκροτούσαν δεν είχαν ούτε κοινή ιδεολογική κατεύθυνση, ούτε πρόγραμμα συγκεκριμένης πολιτικής δράσης αλλά ούτε και ενότητα επιδιώξεων. Στην πραγματικότητα η ομάδα δεν ήταν κόμμα αρχών επομένως ο καθένας επιδίωκε την προσωπική του προβολή και προετοίμαζε το έδαφος για την καριέρα του. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η ομάδα να διασπαστεί με τη μέθοδο του προσεταιρισμού των μελών της. Έτσι ο Θεοτόκης το 1908 κατάφερε να ρυμουλκήσει το Δ. Γούναρη στο κόμμα του κάνοντάς τον μάλιστα Υπουργό των Οικονομικών. Έτσι η ομάδα των «Ιαπώνων» χάνοντας τον αρχηγό της εξουδετερώθηκε ως πολιτική δύναμη. Ο δε Γούναρης ύστερα από 3 χρόνια ανεξάρτητης δράσης έγινε αρχηγός του Λαϊκού κόμματος και μία από τις ηγετικές μορφές της αντιβενιζελικής παράταξης.

**β.** Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 84 – 85: «Κατά την περίοδο ... επιθυμίες τους». Συγκεκριμένα μεγάλη δυσάρεσκεια υπήρχε στις τάξεις του στρατού και μάλιστα στους μεσαίους και κατώτερους αξιωματικούς οι οποίοι αφενός πιέζονταν από το γενικότερο κλίμα κοινωνικού και πολιτικού αδιεξόδου και αφετέρου είχαν ιδιαίτερους λόγους δυσφορίας λόγω της άθλιας κατάστασης που επικρατούσε στο στράτευμα. Στην ηγεσία του στρατεύματος βρισκόταν ο διάδοχος του θρόνου Κωνσταντίνος και γύρω του είχαν συσπειρωθεί αξιωματικοί που προκαλούσαν με τη στάση τους αναστάτωση στο στράτευμα και κρατούσαν τα δημοκρατικά και αντιδυναστικά στελέχη σε κατάσταση απομόνωσης. Κάτω από αυτές τις συνθήκες άρχισαν οι οργανωμένες κινήσεις των στρατιωτικών το Μάιο του 1909 και κορυφώθηκαν τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου με την εκδήλωση του κινήματος στο Γουδί.

#### ΘΕΜΑ Δ

Το Μάρτιο του 1910 έγιναν στην Κρήτη εκλογές στις οποίες το κόμμα του Βενιζέλου πλειοψήφησε και έτσι σχημάτισε κυβέρνηση δύο μήνες αργότερα (17 Μαΐου 1910). Επομένως, κύριος διαχειριστής του Κρητικού ζητήματος ήταν ο Ελ. Βενιζέλος ο οποίος έχει επιβληθεί ως κορυφαία πολιτική προσωπικότητα στην Κρήτη, βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 218 «Το κόμμα ... στην Κρήτη». Ωστόσο, οι πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα έδωσαν νέα τροπή στην κατάσταση. Λίγους μήνες μετά το σχηματισμό κυβέρνησης στην Κρήτη, ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος που έλεγχε τα πράγματα στην Ελλάδα μετά το κίνημα στο Γουδί τον Αύγουστο του 1909, κάλεσε τον Βενιζέλο στην Αθήνα. Ο Βενιζέλος αποδέχτηκε την πρόταση, το γεγονός όμως αυτό δημιούργησε αμφιθυμικά αισθήματα στους Κρήτες, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 218 – 219 «Λίγους μήνες ... ασφαλέστερα». Όμως ο Βενιζέλος, ως πρωθυπουργός της Ελλάδας, γνώριζε ότι δεν είχε φτάσει ακόμα η κατάλληλη στιγμή για να προχωρήσει στην ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Μάλιστα αρνήθηκε να επιτρέψει την είσοδο Κρητών βουλευτών στο ελληνικό κοινοβούλιο και προκάλεσε ισχυρές αντιδράσεις στην Κρήτη, βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 219 «Αλλά ο Βενιζέλος ... ένοπλα τμήματα». Στο μήνυμά του προς τον κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά Ραγκαβή αναφέρει ότι η βιασύνη θα έβαζε σε κίνδυνο τα κεκτημένα και ότι οι Κρήτες θα έπρεπε να κάνουν υπομονή. Ο έμπειρος πολιτικός έχει αποφασίσει να καλλιεργήσει κλίμα ύφεσης στις σχέσεις του με την Τουρκία και με τα γειτονικά Βαλκανικά κράτη, καθώς το ελληνικό κράτος δεν έχει ολοκληρώσει την αναδιοργάνωση των ενόπλων δυνάμεών του. Θεωρεί άκαιρη τη ρήξη με την Τουρκία και πολύ πιθανή την αντίδραση των Μεγάλων Δυνάμεων. Εξάλλου ο ιταλοτουρκικός πόλεμος που βρίσκεται σε εξέλιξη από το 1911 μετά την επίθεση των Ιταλών στη Λιβύη μπορεί κατά τη γνώμη του να κρύβει εκπλήξεις προς όφελος της Ελλάδας. Ο Βενιζέλος έχει οξύτατο πολιτικό κριτήριο και γνωρίζει ότι η Ελλάδα δεν πληρεί τις προϋποθέσεις για να διεκδικήσει τα εθνικά της δίκαια και για το λόγο αυτό προτιμά να κερδίσει χρόνο προκειμένου να ενισχύσει το ένοπλο δυναμικό της χώρας. Έτσι ζητά από τους Κρήτες πολιτικούς αρχηγούς να προσαρμοστούν με τη θέση της Ελλάδας και τονίζει ότι η όποια άλλη τους στάση θα τους φέρει αντιμέτωπους με την Τουρκία, τις Μεγάλες Δυνάμεις και θα βλάψει τα συμφέροντα του ελληνικού κράτους.

#### Επιμέλεια

Καλουτσάκης Αγησίλαος • Φαρσάρη Ελένη